

EL-FAHDAVİ: TÜRKİYE IRAK'TA DAHA ÇOK YATIRIM YAPILMASINI TEŞVİK ETMELİ

Kasım El-Fahdavi Ramadi'de doğmuş ve 1977 yılında Bağdat Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü'nden mezun olmuştur. 2009-2013 yılları arasında Anbar Vilayeti'nin valiliğini yapan El-Fahdavi, 2014 yılından beri Elektrik Bakanı olarak görev yapmaktadır.

ORSAM: Öncelikle, Irak'taki ekonomik durumu başlamak istiyoruz. Irak ekonomisinin temel problemleri nelerdir? Irak hükümeti bu problemleri çözmek için şu ana kadar neler yapmıştır ve bundan sonra neler yapmayı planlamaktadır?

Kasım El-Fahdavi: Irak'ın mevcut ekonomik durumu, petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle pek de iyi değil. Örneğin, şu anda maaşları, sağlık sigortası ödemelerini ve diğer bazı giderlerimizi düşündüğümüzde giderlerimiz gelirimizden daha fazla. Bunlar ödemek zorunda, ama bunun için gerekli kaynaklarımız ödemek zorunda olduklarımızdan daha az, çünkü DAES'e karşı verdiğimiz savaşın maliyeti gibi çok önemli bir harcamamız var. Bu savaş bize çok pahalıya mal oldu. Bu savaş için harcadığımız parayı daha verimli bir şekilde kullanabilmek için bu savaşın bir an önce sonlanmasını diliyoruz. Bu bir yana, ekonomik krizin üstesinden gelebilmek amacıyla petrol fiyatları toparlanma seviyesine gelene kadar ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek için öncelikle bankalardan kredi istiyoruz.

Ekonomik krizin olumsuz etkilerinin üstesinden gelebilmek için aldığımız ikinci önlem ise devlet harcamalarını azaltmak. Bu amaç doğrultusunda çok şey yaptık ve daha fazlasını da yapmaya çalışıyoruz. Yatırımcıları

Irak'ta yeni yatırımlar yapmaları için teşvik ediyoruz. Belli bir başarıya ulaştık. Örneğin, benim sorumluluğumdaki enerji sektöründe, yatırımcılar vasıtasıyla 9,000 MW'lık enerji üretimini anlaşmalar imzalayarak garantiledik ve çalışmalara başlandı. Taşeronlardan biri Türk ve oldukça iyi çalışıyor. Taşeronlardan bir diğeri Iraklı, geri kalanlar ise farklı ülkelerden. Irak, Amerika Birleşik Devletleri ve Yunanistan'dan taşeronlarımız var. Diğer bakanlıklar da aynı şeyi yapmaya çalışıyor; oteller, özel hastaneler ve üniversiteler inşa ediyorlar. Daha çok yatırımı hazmedebilecek kapasitemiz var, çünkü bize pahalıya mal olan birçok servise de ihtiyacımız var. Size bir örnek vereyim; Anbar'ın valisiyken bir istatistik çıkardım. İstatistiklerden insanların sağlık hizmeti harcamalarını Hindistan'da yaptığı ortaya çıktı. Irak'ta birçok insan sağlık hizmeti alabilmek için buradan Hindistan'a gidiyor. Bu insanlar, bir yılda oldukça büyük bir hastane kurabilecek paradan daha fazlasını harcıyorlar. Bu da Irak'ta bir yatırım potansiyeli olduğu gerçeğini ortaya çıkarıyor. Anbar'da iyi bir hastane olsaydı, insanlar Hindistan'daki hastaneye gitmek yerine Anbar'daki hastaneye gideceklerdi. Aynı örnek üniversitelere, süpermarketlere ve turizme de uygulanabilir. Bu nedenle ekonomiyi canlandırmak için bu potansiyel-

den Irak içinde faydalanmak istiyoruz. Irak'taki ekonomik krizle başa çıkabilmek için yaptıklarımızın kısaca bunlar olduğunu söyleyebilirim.

Irak'ın ekonomisinden bahsetmişken, petrol gelirlerinin Irak'ın GSYH'sinde yeri nedir?

2016 yılı bütçesi için, %84.

DAEŞ sonrasında Irak'taki kanıtlanmış petrol rezervlerinin mevcut miktarı ve mevcut petrol üretimi hakkında bir bilginiz var mı? Özellikle DAEŞ'le mücadelede sonra üretimin azalması muhtemel.

Evet, şu an Basra'daki günlük petrol üretimi 3,100,000 varil. Türkiye ve Bölgesel Kürt Yönetimi'nden 500,000 varil daha ihraç etmeyi umuyoruz. Henüz başaramadık, ancak önümüzdeki üç ay içinde bunu halletmeyi umut ediyoruz.

Sizin de belirttiğiniz gibi, bir yandan ekonomik sorunlar yaşarken öte yandan GSYH'niz petrol gelirlerine dayanıyor ve bu gelirler düşmekte. Sizin, Irak olarak, petrol üretimine yönelik potansiyelinizi arttırmanız gerektiğini düşünüyorum. Yatırım için planlarınız var mı? Varsa bu yatırımların maliyeti nasıl karşılanacak, yatırım yapacak yabancı

şirketler vasıtasıyla mı, dış borçlanmayla mı?

Bunu zaten yaptık. Artık bir plan değil, şu anda uygulama aşamasında. Kapasiteyi günlük 6,000,000 varile çıkarmaya uğraşan birçok firma var; çalışıyorlar, ancak bu tür işler zaman alıyor.

Türkiye'nin bu alanlarda yatırımları var mı? Ya da Türkiye'nin bu alanlarda nasıl bir rol alabileceğini düşünüyorsunuz?

Elbette Türkiye bir rol alabilir. Bu yatırımlarda Türkiye'nin payının daha büyük olması beklenmekteydi. Ancak, bildiğim kadarıyla, Türk şirketleri gaz arama ve üretiminde yer alıyor. Şimdiye dek çok yavaş çalışmaktaydılar. Elektrik üretimi için gaza ihtiyacımız var.

Açıkçası elektrik konusu bilgi almak istediğimiz bir başka konu. Irak'taki mevcut durumu halkın ihtiyaçları, hükümetin şimdiki ve gelecekteki politikaları açısından açıklayabilir misiniz? Irak hükümeti, özellikle Irak halkının elektrik ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ne yapıyor? Bu konuda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları çözmek için nasıl planlamalar yapıyorsunuz?

Elektriği üç sektörden sağlıyoruz: Üretim, iletim ve da-

Irak'ın mevcut ekonomik durumu, petrol fiyatlarının düşmesi ve DAEŞ'e karşı verilen mücadelenin maliyeti nedeniyle pek de iyi değildir. Ekonomik krizin üstesinden gelebilmek amacıyla ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek için bankalardan kredi istiyor, devlet harcamalarını azaltıyor ve yatırımcıları Irak'ta yeni yatırımlar yapmaları için teşvik ediyoruz.

ğitim. Üretim için yatırımlara bağımlıyız. Anlattığım gibi, şimdiye dek Irak'ta fazladan 9,000 MW'lık bir enerji üretimi için anlaşmalar imzaladık. Tabi 6,000 MW'a daha ihtiyacımız var. Bizim planımız üretim için 15,000'lik eklen-

miş kapasite sahibi olmak. Bunu da yatırımlar yoluyla genişletmeye karar verdik.

Elektriğin iletimi ve dağıtımını konusunda ise, geçen hafta Irak'ta oldukça büyük bir iletim ağı kurmak için ilk sözleşmemizi yaptık, çünkü

iletim hatlarımız oldukça eskiydi ve bunların iyileştirilmesi gerekiyordu. Dağıtım için de özelleştirmeye gittik. Dağıtım sektörümüzü özelleştirmek istiyoruz. Ayrıca iki hafta önce Bağdat'ta bir parseli ihaleye vermeyi başardık ve şimdi 180 parseli daha ihaleye vermek için çabalyoruz. Yine de ilk ihaleyi gerçekleştirmek bizim için çok zordu, çünkü bu ihale modeli bizim için yeni bir modeldi. Ancak şimdi sözleşmenin şekli, yatırımcının yükümlülükleri, bizim yükümlülüklerimiz ve yatırımcı tarafından alınacak pay gibi hususları içeren bu ihale modelini uygulamaya başladık. Sonuç olarak, Bağdat'taki ilk parselde uyguladığımız esaslar üzerinden bu işi yürüteceğiz. Bu sayede işimiz kolaylaşacak ve her şeyin daha hızlı ilerlemesini umut ediyoruz. Dağıtım sektörünün iyileştirilmesi ve yenilenmesi tamamıyla özel sektör ve yatırımcılar tarafından gerçekleştirilecektir.

Peki elektrik üretimi hakkında ne söyleyeceksiniz? Irak'ta elektriği nasıl üretiyorsunuz? Petrolde veya doğalgazdan mı yoksa başka bir maddeden mi elde ediyorsunuz?

Elektriği doğal gazdan, gaz yağından, ağır yakıttan ve ham petrolden üretiyoruz. Şu sıralar kullandığımız yakıt daha farklı. Elektrik üretiminde gazın ve gaz yağının oranı çok

düşük. Üretimde en büyük pay ağır yakıttan ve onu takiben ham petrolden geliyor.

Türk şirketlerinin bu alanlarda yatırım yapabileceğini düşünüyor musunuz?

Elbette, Türk şirketleri de bu alanlarda yatırımlar yapabilir.

Türk firmaları hala orada faaliyet gösteriyorlar mı? Bu alanlarda herhangi bir Türk yatırımı söz konusu mu?

Şimdi bir Irak ve Türk şirketinin ortak bir girişimi var. Sahada çalışıyorlar ve şu sıralar Bağdat yakınlarında 3,000 MW'lık elektrik üretecek bir tesis inşa ediyorlar.

Türk şirketleri Irak'ta yatırım yapmaya çalıştıkları zaman herhangi bir zorlukla karşılaşılıyorlar mı? Eğer cevabınız evet ise temel sorunlar nelerdir?

Ben herhangi bir sorun göremiyorum. Irak'ta çalışan birçok Türk şirketi var ve bir sorunları olduğunu işitmedim. Elbette mevcut durumdan ötürü ödemelerin gecikmesi gibi bir sorun var, ancak yine de büyük sorunları olduğunu sanmıyorum.

Türkiye ve Irak arasında birtakım politik sorunlar söz konusuydu. Sizce bu

DAEŞ'e karşı verilen mücadeleden dolayı elektrik ağlarımızda ve üretim tesislerimizde büyük bir hasar var. Anbar, Musul, Selahattin ve Dora'da hasar en üst seviyede.

ekonomik işbirliğini ve yatırım imkânlarını etkiledi mi?

Evet, siyasi sorunlar ekonomiyi etkiler, fakat şimdi bizim bakanlığımızın çalışma alanı açısından hiçbir sorunun olmadığını söyleyebilirim. Ancak daha önceleri bakanlığımız bahsettiğiniz politik sorunlardan olumsuz yönde etkilenmişti.

Petrol gelirlerinin Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ve merkezi hükümet arasındaki paylaşımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Gelirlerin paylaşımı Erbil ve Bağdat arasında hala bir

sorun yaratıyor mu yoksa bu sorunu aştınız mı?

Petrol gelirlerinin paylaşımı hala bir sorun, ancak biz çözüleceğini umuyoruz. Merkezi hükümetin ve petrol bakanının sorunun çözümüne yönelik çabaları var. Ancak yine de bu sorun hakkında genel çerçeveye hâkim değilim, çünkü bu konu Petrol Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı tarafından yönetiliyor.

DAEŞ'le mücadele ve bundan kaynaklanan güvenlik sorunları sizin bakanlığınızı nasıl etkiliyor?

Bunların bize etkisi oldukça büyük. DAEŞ'e karşı

verilen mücadeleden dolayı elektrik ağlarımızda ve üretim tesislerimizde büyük bir hasar var. Anbar, Musul, Selahattin ve Dorâda hasar en üst seviyede. Size şunu açıklıkla söyleyebilirim ki bu sorunla tek başımıza başa çıkamayız. Uluslararası desteğe ihtiyacımız var. Şehirler kurtulduktan sonra bu desteği almayı ümit ediyoruz. Aksi takdirde bu mücadele çok uzun zaman alacaktır. İnsanlar bu savaştan olumsuz etkilenmeye daha çok uzun süre devam edecektir. Zaten çok uzun süredir bu acıları çekiyorlar. İnsanlar, şehirlerini terk etmek ve çadırlarda yaşamak gibi zorluklarla mücadele ediyorlar. Bu nedenle insanların yeniden, elektrik ve su da dâhil, hizmetlerden yoksun kalacak ve zorluk çekecek olmalarından dolayı üzgünüz. Elektrik ve su, uluslararası toplum tarafından karşılanması gereken iki temel insani ihtiyaçtır.

Hükümetinizin DAES'in kontrolündeki alanlarda elektrik ve su dağıtımını konusunda herhangi bir sorumluluğu var mı? DAES'in kontrolündeki bu alanlarda elektrik ve su dağıtımını nasıl sağlanmakta?

DAES kontrolündeki alanlarda hiçbir şey yapamıyoruz. Bu alanlarda DAES'in hiçbir su kaynağı yok. Doğrusunu söylemek gerekirse, insanlara sunulan hizmetleri pek de önemsemiyorlar. İnsanlara

ne elektrik ne de su sağlıyorlar. Bu tür şeylere ihtiyaç olmadığının düşünüyorlar. Ve bizim oralarda hiçbir etkimiz yok.

Suyun etkin kullanımının önemli bir husus olduğundan bahsettiniz. Irak'ta suyun etkin kullanımının geliştirilmesine ve sürdürülmesine yönelik projeleriniz var mı?

Elbette birçok projemiz var. Sulama konusunda yeni teknolojileri destekliyoruz. Hükümet, su kullanımını en aza indirgeyen, kanalizasyon ve diğer kaynaklardan gelen suyun arıtılarak kullanımını sağlayan ve yeraltı sularının kullanımına olanak tanıyan projeleri desteklemektedir.

Güvenlik sorunları nedeniyle Irak'ta altyapı sorunlarının olduğunu ve insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasında aksaklıklar yaşandığını biliyoruz. Bu sorunları nasıl tanımlarsınız? Irak'taki altyapıdan kaynaklı bu sorunları çözmek için tasarılarınız neler?

Her bakanlığın kendine ait planı var. Örneğin, biz bakanlığımızda kendi planımızı oluşturduk. Bu planın ilk adımı, bir durum değerlendirmesi yapmaktı ve biz bunu gerçekleştirdik. Mali ihtiyacımızı belirledik ve imar sürecini finansal garanti altına alabilmek için şu anda Dünya

Türk firmaları Irak'ta büyük işler yapmakta. Fakat Türkiye hükümetinden daha fazlasını yapmalarını rica ediyoruz. Örneğin; tıpkı Çin'in şu anda Irak'ta yaptığı gibi Türk hükümeti de Türk firmalarına Irak'ta iş yapmaları için kredi verebilir ve böylelikle Irak'ta büyük ölçekli bir iş ve yatırım imkânı sağlanabilir.

Bankası'yla, uluslararası bankalarla, Amerikalılarla, para sorunumuzu çözebilecek herkesle görüşmeler gerçekleştiriyoruz.

Türkiye'nin çeşitli sektörlerdeki rolüne daha önce de değindiniz. Türkiye'nin bu sektörlerdeki rolünü arttırmak için daha başka ne yapılabilir? Türk firmaları veya Türk hükümeti için işbirliği fırsatları nelerdir? Türk firmaları kendi paylarını arttırmak için ne yapabilir?

Türk firmaları Irak'ta büyük bir çaba sarf etmekte. Fakat Türkiye hükümetinden daha fazlasını yapmalarını rica ediyoruz. Örneğin; tıpkı Çin'in şu anda Irak'ta yaptığı gibi Türk hükümeti de Türk firmalarına Irak'ta iş yapmaları için kredi verebilir ve böylelikle Irak'ta büyük ölçekli bir iş ve yatırım imkânı sağlanabilir. Çin, kendi firmalarının Irak'ta çalışabilmesi için kredi limitleri oluşturdu. Çok çeşitli fırsatlar mevcut. Dolayısıyla burada iş, Türkiye hükümetine düşmektedir. Seçimlerden sonra Türkiye'de her şeyin yerli yerine oturmasını ve istikrarlı bir siyasi ortamın oluşmasını umut ediyoruz. Böylece, Türk hükümetinin Irak'taki Türk yatırımlarını teşvik edici politikalar uygulaması için bir ivme meydana gelecektir.

Bu sizin bakanlığınızla alakalı değil, ancak Türki-

ye'nin Irak'taki genel rolü hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu rolü nasıl tanımlarsınız? Irak'taki farklı gruplar arasındaki Türkiye algısı nedir?

Daha önce de vurguladığım gibi, Türk firmaları Irak'ta bir şeyler yapmaya çalışıyor. İhtiyacımız olan Türk hükümetinin ciddi tedbirler almasıdır. Türk firmaları, Irak'taki birçok sektörde memnuniyetle karşılanılmaktalar. Eğer denerlerse kesinlikle başarılı olacaklardır. Bunun dışında güven inşa etmek ve bütünleşmiş, karşılıklı çıkarlar oluşturmak için hem Türkiye hem de Irak çok çalışmak zorundadır.

Suriye'deki durum hakkında ne düşünüyorsunuz? Genel olarak Suriye'deki durum, özel olarak Irak-Suriye sınırındaki durum, bakanlığınızın elektrik ve su konularındaki faaliyetlerini nasıl etkilemektedir?

Suriye'deki durum bizi oldukça geniş anlamda etkilemektedir. Örneğin, Suriye'de bir baraj var ve şu anda DAESH tarafından kontrol edilmekte. DAESH'le müzakere edemeyiz. Suriye hükümeti ile konuşmayı başardık, ancak DAESH'le bunu yapamayız. Sürekli olarak, bizim isteklerimize aykırı hareket ediyorlar. Örnek vermek gerekirse, iki ay önce Türkiye ve Irak arasında sahiyede 5,000 metre küp su akışını öngören bir anlaşma

imzalanmıştı. Fakat bundan faydalanamadık, çünkü DAEŞ bunu Suriye'den engelledi. Irak Türkiye'den üzerinde anlaşılabilir miktarda su elde etmeyi başardı, ama suya DAEŞ tarafından el konuldu. Bunun dışında Irak ve Suriye arasındaki uzun sınır kontrol edilememekte. Bu nedenle Suriye'deki herhangi bir istikrarsız durum Irak'ı doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla Suriye kaynaklı sorunların önlenmesi için Suriye'deki durumun bir

an önce istikrara kavuşturulmasını arzuluyoruz. Irak'taki DAEŞ sorunu dahi Suriye'de ortaya çıkarılmıştır.

Elektrik ve su konuları ele alındığında, İKBY hükümetiyle ilişkileriniz nasıl?

Petrol sorunu dışında hiçbir sorunumuz bulunmamaktadır.

Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtılabilecek şekilde hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesine gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

© Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)
Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr